

MÅNEDSBLADET

-Glemmer du ...

Smeden

TÅRNBY KOMMUNES LOKALHISTORISKE SAMLING

Nr. 8

Oktober 1995

Smeden - lidt historie

For at finde begyndelsen til smedenes historie skal man helt tilbage til jernalderen, perioden fra 500 år f. Kr. og op til 1000 e. Kr. Smeden blev en central skikkelse i landsbyen, fordi både bønder og andre var afhængige af smedens tilvirkning af værktøj, skoning af hestene og reparation af vognbeslag og -hjul.

Smeden blev det sted, hvor man mødtes, og smeden selv blev opfattet som landsbyens "kloge mand". Måske er det smedens beherskelse af ilden til sit hverv, der har givet ham det særlige ry, at han er kyndig i trolddomskunst, uddrivelse af spøgelse og andet djævelsskab, som præsten ikke kunne klare.

En af smedenes skytshelgener er Sankt Elegius, som engang havde skoet Fanden og derved fået magt over ham. Hesteskoen blev et symbol for lykke.

Gammel tegning af smeden i færd med at lave en hestesko.

Smeden har i dag mistet sin centrale rolle, og hans værktøj er erstattet med moderne svejseanlæg. Nogle smedier er blevet udvidet til maskin- og mekanikværksteder, men helt op til 50'erne kunne man stadig træffe gammeldags smedier. Skoning af heste foregår i dag til dels som et håndværk med individuelt fremstillede hestesko.

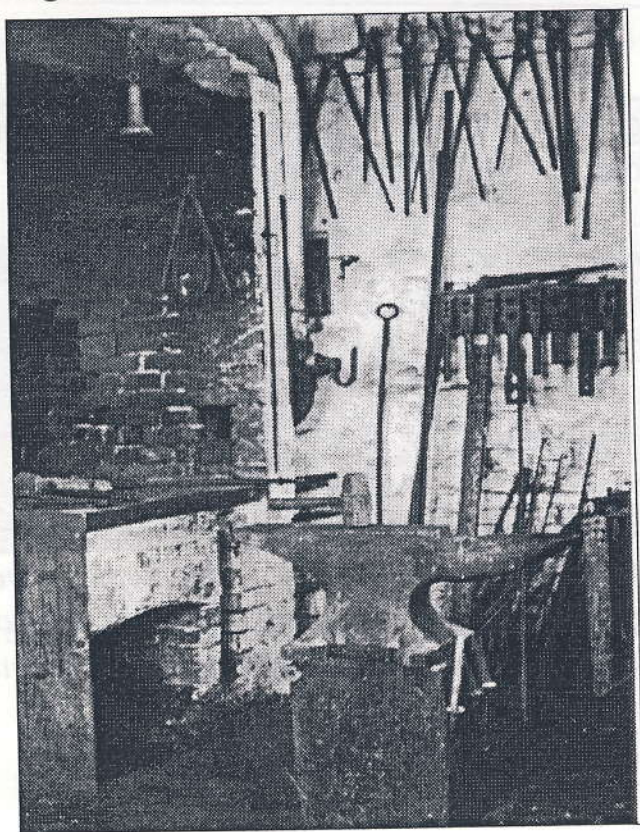

Smedemester Peter Fogelstrøm udenfor sin smedje.

Foto: Carl Flensburg, ca. 1900.

Smedjen bestod af et rum i et selvstændigt hus eller var indrettet i den ene ende af smedens bolig. Essen og blæsebælgen dominerede rummet, og ilden var ofte den vigtigste lyskilde. Ambolten og forskellige størrelser og typer af hammere og tænger udgør smedens vigtigste værktøjer.

På fotografiet fra smedjen i Viberup ses essen med ambolten i forgrunden og alle redskaberne ophængt på væggen. Det er forskellige typer nageljern nederst og diverse tænger øverst.

Niels Fogelstrøm

I Kastrup er navnet Fogelstrøm velkendt som et smedenavn, og familien har da også i flere generationer haft et smedeværksted tæt på stationen. I vejviseren for 1914 kan man finde smedens reklame for hurtige og solide reparationer.

NIELS FOGELSTRØM

Søndre Bygade, Kastrup. Tlf. Kastrup 11.

Alle Reparationer udføres hurtigt, solidt og billigt.

Nye Vogne leveres paa Bestilling i Løbet af kort Tid.

Brugte Vogne tages i Bytte.

Niels Fogelstrøm har skrevet erindringer fra sin barndom i Kastrup og beskriver dagen i smedjen:

I smedjen begyndte dagen kl. 6.30, og som regel var de første heste ankommet. Der var tændt op i essen, og så var der gang i skosmeding til frokosten kl. 9. Lærlinge og svende var på kost og logi, og de spiste i borgerstuen, hvor der blev serveret spegesild med fedtemadder og hertil skibsøl fra anker, som stod til fri disposition. Så startede man igen til kl. 12, hvor der blev holdt middagspause til kl. 13. Kl. 14 blev der serveret kaffe på filebænken i værkstedet, og så fortsattes til fyraften kl. 17. Der var gang i essen hele dagen med klang af hammerslag fra ambolten. Jeg husker om søndagen, hvor vi nød freden.

Smeden i Tårnby

I Tårnby lå Lindgreens smedie. Før branden i 1858 på Smedekærvej, men derefter overfor Vandtårnet. Smedjen ejedes af Peter Petersen, derefter hans søn Mikkell Petersen, og så Peter Lindgreen, gift med Marchen Petersen, datter af Mikkell. Peter Lindgreen kom fra en smedefamilie i Sundby. Sønnen Anders Lindgreen blev sidste smed i denne familie-smedje. Huset blev nedrevet i 1973 efter en brandøvelse.

Peter Lindgreens smedje i Tårnby, ca. 1910.

Ina Astorri fra Nordregård erindrer om smeden i Tårnby:

Smeden var en meget betydningsfuld håndværker for bønderne. Altid var der redskaber, som skulle sættes i stand til sommerens brug. Alle redskaber var lavet af jern. Selv omkring hestevognenes hjul var der jernringe, og de blev jo ved megen brug slidt ned. Det var forresten en stor oplevelse at være med til smeden - smed Lindgreen, der boede oppe i Tårnby lige overfor Tårnbyvej. At se ham tilvirke en greb eller rive eller en knækket tand på en harve ud af en klump glødende jern hentet ud fra essen med en lang tang. Han formede med en hammer på en jernbolt og indimellem blev genstanden dyppet i vand, så det sydede.

Smeden havde altid travlt, der skulle bestilles tid hos ham. Det var herligt at komme ind i smedien, dejligt varmt, altid travlhed og mændene bar tykke læderforklæder, men var ellers i skjorteærmer, og der var ikke meget lys. Lyskilden kom fra ildstedet

Spændende var det også at se en hest blive skoet. Først blev en masse hård hud skåret af hestens hov, så blev den brændt i resten af den hårde hud, der blev taget mål til skoen, og når den var formet, blev den slået fast med søm. Der var forskel på tykkelsen af skoen, om det var til en arbejdshest eller en fintbrugshest.

En helt uforglemmelig duft var der i smedien.

En god historie om smedens Jens

Smed Børge Nielsen, som var den sidste beboer på Pogeskolen i Tårnby, har fortalt følgende historie:

Smeden var sur, rigtig mulens mukken. Præsten havde ladet ham vide, at Jens ikke kunne blive konfirmeret. Nu var det med kirken og præsten ikke noget, som smeden tog allermest tungt på. Næh, det som irriterede ham var, at præsten gav som grund, at Jens simpelthen var for dum. Smeden var jo, næst efter præsten og degnen, byens mægtigste mand.

Efter en del mundhuggeri enedes de dog om at lade det komme an på en prøve, og præsten, som gerne ville være imødekommende, indfandt sig i smedjen. Smeden bød velkommen og bad om ikke præsten ville have den godhed at række ham den sko (sortvarm på 400 grader), som lå på essen.

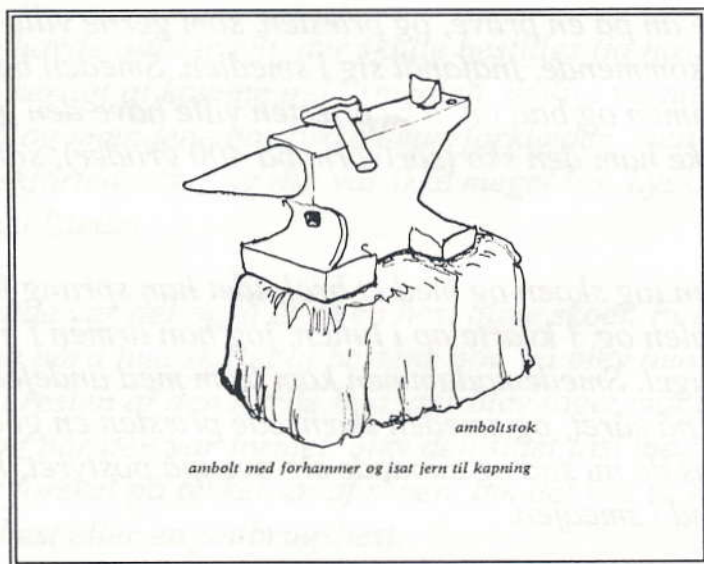
Præsten tog skoen og med et brøl, idet han sprang fem kvart alen og 3 kvarte op i luften, jog han armen i bund i essetruget. Smedemadammen kom frem med andefedt til at smøre på såret, og smeden skænkede præsten en god dram. Medens de nu sad og sundede sig ovenpå postyret, kom Jens ind i smedjen.

Åh, Jens ræk mig lige den sko der, bad smeden.

Jens var lidt beklemt over præstens nærvær, og reagerede måske derfor særligt villigt. Han spyttede på skoen, men da den spyttede igen, tog han en tang og snuppede skoen med, idet han sagde, værsgo' far.

Hvem som var den klogeste, melder historien ikke noget om, men Jens blev ifølge sagnet konfirmeret.

Børge Nielsen har været med til at hjælpe med råd og vejledning til den udstilling om smeden og hans værksted, som i øjeblikket kan ses på Nordgård på Amagermuseet.

Hvis du har billeder, oplysninger
eller andet af lokalhistorisk inter-
esse, så henvend dig til :

**LOKALHISTORISK SAMLING
KAMILLEVEJ 10
2770 KASTRUP**

Tlf. 32 50 09 76

ÅBNINGSTID:

MANDAG 16 - 20

TIRSDAG 12 - 16

FREDAG 12 - 15

~~~~~

**Lokalhistorisk Samling
har desuden en fast
udstilling på Kastrupgård:**

MIDT PÅ AMAGER

**Åbent: tirsdag - søndag 14 - 17
onsdag tillige 19 - 21**